

„Flere spændingsforfattere af Ragnar Jónassons slags, tak!“

BERLINGSKE

RAGNAR JÓNASSON

byen

PSYKOLOGISK SPÆNDINGSROMAN | GADS FORLAG

Af samme forfatter på dansk:

Mørket 2021

Øen 2021

Tågen 2021

RAGNAR JÓNASSON

BYEN

På dansk ved Rolf Stavnem

**PSYKOLOGISK
SPÆNDINGSROMAN**

GADS FORLAG

Byen

er oversat fra islandsk af Rolf Stavnem efter

Þorpið

Copyright © Ragnar Jónasson 2021

Dansk udgave copyright © Gads Forlag 2022

Published by agreement with Copenhagen Literary Agency ApS, Copenhagen

1. udgave, 1. oplag

Omslagsdesign: Harvey Macaulay, Imperiet

Forsidefoto: © Michael Harding / Millennium Images

Bogen er sat med Garamond hos BogGrafisk og trykt hos ScandBook, Sverige

ISBN: 978-87-12-06690-3

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret.

Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven. Det betyder bl.a.,

at kopiering til undervisningsbrug kun må ske efter aftale med Copydan

Tekst og Node. Det er tilladt at citere med kildeangivelse i anmeldelser.

www.gad.dk

Til far

Visselul, du lille Trå,
drøm nu søde drømme,
omme bagved havet blå
ligger solskinslande.

Thorsteinn Th. Thorsteinsson (1879-1955)

Forfatterens forord

Denne fortælling foregår i landsbyen Skálar i midten af 1980'erne. Skálar har været forladt siden midten af 1960'erne, men stedet er lånt fra virkelighedens verden. Personer og bygninger er til gengæld forfatterens påhit, og enhver lighed med tidligere beboere i Skálar er utilsigtet. Dog har jeg bestræbt mig på så vidt muligt at fremstille landsbyen historisk korrekt og har støttet mig til Fridrik G. Olgeirssons historiske værk *Indbyggerne på Langanes*. Desuden er der elementer fra Sigfús Sigfússonss nedskrevne folkesagn og historier. Alle fejl i bogen i forhold til dette er selvfølgelig alene forfatterens ansvar.

Haukur Eggertson skal takkes for hjælp med lokalviden under skrivningen af bogen. Desuden tak til min far Jonas Ragnarsson for læsning af manuskriptet, tak til anklager Hulda María Stefánsdóttir og til Helgi Már Árnason, hvis familie stammer fra Skálar. Desuden tak til Helgi Ellert Jóhansson for lægefaglige råd.

I første del af bogen citeres *Heims um ból* (Glade jul, dejlige jul) af Sveinbjörn Egilsson, og i anden del *Svefnljód* (Søvn digt) af David Stefánsson.

Flere steder i bogen citeres *Vuggevis* af Thorstein Th. Thorsteinsson, og digtet blev første gang offentliggjort i tidsskriftet *Heimskringla* i Winnipeg 1910. Thorstein blev født i Svarfardal i 1879 og døde i Canada i 1955.

Ragnar Jónasson

Una vågnede med et sæt.

Hun åbnede øjnene, men så ingenting, var omgivet af totalt mørke.

Først kunne hun ikke komme i tanke om, hvor hun var, men fornemmede, at hun var vågnet op et fremmed sted, ikke i sin egen seng.

Rædslen fik hende til at stivne. Hun frøs og mærkede, at hun havde sparket dynen ned på gulvet.

Der var lammende koldt i rummet.

Så satte hun sig stille og roligt op, mærkede en smule svimmelhed, men kom sig hurtigt og huskede så med et, hvor hun var.

I Skálar på Langanes, alene og forladt i den lille lejlighed oppe i tagetagen.

Og så vidste hun, hvad der havde vækket hende.

Eller vidste og vidste ... det var svært at skelne mellem drøm og virkelighed, trække grænsen mellem søvn og vågentilstand.

Hun havde hørt noget, en eller anden lyd.

Nu vendte det hele langsomt tilbage til hende, og hun mærkede gåsehuden bryde frem på armene.

Det havde været en pige, en lille pige, mente hun, ja, nu huskede hun det hele helt tydeligt: en lille pige, der sang en vuggevise.

Hun kunne ikke længere holde ud at ligge i sengen og stod op og forsøgte i det buldrende og iskolde mørke at famle sig hen til afbryderen på væggen, så hun kunne tænde lampen. Hun havde brug for lys og bandede over ikke at have nogen læselampe ved sengen.

På den anden side turde hun næsten ikke tænde lyset, mørket ydede trods alt en vis form for tryghed.

Den lille piges stemme genlød i Unas hoved, det havde været en bestemt vise, som hun ikke på stående fod kunne komme i tanke om. Det havde alt sammen været så virkeligt, men måtte jo have været en drøm.

Pludselig lød der et brag, så en knasende lyd, og hun mærkede en stikkende smerte i foden og mistede balancen. Hvad fanden skete der?

Hun havde mest lyst til at skribe, men prøvede at beherske sig, og så gik det op for hende, at hun havde trådt på rødvingsglasset, som hun havde efterladt der om aftenen. Hun mærkede efter og kunne konstatere, at et glasskår havde sat sig fast i foden, og at blodet piblede ud af såret. Forsigtigt fjernede hun glasskåret, smerten var ubeskrivelig.

Så kæmpede hun sig på benene igen, mest i kraft af viljestyrke, og fik endelig rakt en hånd ud mod afbryderen, fandt den ikke med det samme, men kunne så tænde lyset. Rummet blev oplyst, og hun så sig hurtigt omkring, som om hun regnede med at se nogen derinde. Samtidig forsøgte hun at overbevise sig selv om, at det hele havde været indbildning, at stemmen ikke havde været virkelig, at vuggevisen var det pure opspind, at hun havde ladet fantasien løbe af med sig.

Hun haltede tilbage til sengen og satte sig, løftede foden og så på såret, der heldigvis ikke var så dybt, som hun først havde frygtet.

Hun var alene i rummet og mærkede hjertet slå i en mere normal rytme.

Med et kom hun i tanke om den vuggevise, pigen havde sunget:

*Visselul, du lille Trå,
drøm nu søde drømme,*

Og nu mærkede hun reelle kuldegysninger risle gennem kroppen.

FØRSTE DEL

Nogle måneder tidligere

I

Lærer søges ved verdens ende.

Una læste den besynderlige overskrift en gang til.

Hun sad ved bordet i køkkenet i sin lille kælderlejlighed i den vestlige del af Reykjavik, hvor hun var flyttet ind fire år tidligere. Med møje og besvær havde hun fået skrabet sammen til udbetalingen, for familien, eller rettere hendes mor, kunne ikke afse noget. Ingen hjælp at få, som sædvanlig måtte hun klare tingene selv.

Køkkenet var stort set, som da Una overtog lejligheden, gammelt og udrangeret. Gult linoleum på gulvet, falmede fliser på væggene, køkkenskabene skrigende røde og gået af mode for mindst tyve år siden, og det hvide Rafha-komfur var også ældgammelt. Intet i køkkenet tydede på, at man befandt sig i 1985.

Kaffen var dog god med en smule mælk i. Una havde lært at drikke kaffe på universitetet, og nu kunne hun ikke længere komme igennem dagen uden.

Over for hende sad Sara, hendes bedste veninde.

“Det ved jeg nu ikke rigtig, Sara,” sagde hun og prøvede at

presse et smil frem. Det var ikke let at smile disse dage, for lønnen for en lærervikar på en lille skole i Kopavogur var meget lav, og hun vidste aldrig, hvor mange timer hun ville få hver måned. Hun kunne ingenting tillade sig og havde et evigt mas med at få pengene til at række. Fisk mindst tre gange om ugen, også oftere, og altid fiskehandlerens billigste. Sidst på måneden måtte hun vende og dreje hver en øre, og da fortrød hun ikke at have gennemført lægeuddannelsen, men samtidig vidste hun, at det ikke ville have gjort hende glad at gøre det. Det havde taget hende tre tunge år at finde ud af, at hun kun havde søgt ind på lægeuddannelsen, fordi det var hendes fars ønske, og at det var hans drøm, hun havde forsøgt at få til at gå i opfyldelse, og ikke sin egen. Hun ville aldrig kunne arbejde som læge, det var bare ikke hende, sagde hende ikke noget. I tre år bestod hun alle prøver og klarede sig godt, men det var ikke nok. Gnisten manglede.

“Du beklager dig jo altid over det daglige slid her, Una. Du elsker at undervise og er desuden eventyrlysten,” sagde Sara, der som sædvanlig var optimistisk. Hun havde taget Morgenbladet med til morgenkaffe denne lørdag morgen udelukkende for at vise Una annoncen. Una abonnerede ikke, heller ikke det havde hun råd til. Om aftenen skulle de mødes igen hjemme hos Sara og se en direkte udsendelse fra udlandet, en støttekoncert for sultne børn i Afrika. Una glædede sig, det var ikke ret tit, at der blev sendt den slags i fjernsynet. Hun elskede musik og holdt af at danse og more sig.

“Det er jo enormt langt væk. Helt ude på Langanes. Det er faktisk ikke muligt at komme længere væk fra Reykjavik.” Hun så endnu en gang på jobannoncen. “Skálar? Jeg har ikke engang hørt om det sted.”

“Det er bare en lille landsby, hvor de skal bruge en lærer til nogle få elever. Der er gratis logi. Du kan næsten lægge hele din løn til side.” Sara smilede. “Jeg så et indslag om den bygd i fjernsynet i vinter, der bor kun ti sjæle der.”

“Hvad, ti? Laver du sjov?”

“Nej, det var derfor, fjernsynet havde sendt en mand ud til landets mindste landsby eller noget i den stil, det husker jeg helt tydeligt, ti sjæle ifølge den seneste optælling, sagde fjernsynsmanden. Der kan næppe være mere end et eller to børn, der skal undervises.”

Først havde Una opfattet forslaget som en spøg, men måske var det slet ikke så tosset, måske var det den chance, hun havde ventet på. Hun havde aldrig forestillet sig at skulle bo på landet. Hun var vokset op i et forstadskvarter i Reykjavik i et hus, som hendes far, lægen, nærmest havde bygget med sine egne hænder. Der havde hun haft en dejlig barndom, indtil alt gik i tusind stykker.

Før det havde barndomsårene været lykkelige, sådan huskede hun dem i hvert fald, leg fra morgen til aften på grusvejene i det nye kvarter, der voksede frem.

Og, ja, måske havde det været som at bo i en lille landsby. Dog ikke en landsby med ti personer, men de svundne dage stod lyslevende i hendes erindring og var nærmest indhyllet i et helligt skær. Den tid kom aldrig tilbage.

Så flyttede mor og datter fra villaen, nu boede der nogle andre, og Una var ligeglåd med, hvem det var, hun skulle ikke derhen igen. Men denne lille landsby, Skálar, rørte noget i hende. Og hun vidste også, at hun trængte til luftforandring, det kunne hun mærke.

“Man kan vel altid søge stillingen,” sagde hun så uden egentlig at have tænkt sig at gøre det. Med et øjnede hun muligheden for at begynde forfra. Nyde naturen, nyde havets nærhed. Det slog hende, at hun ikke engang vidste, om landsbyen lå ved havet, men det måtte den vel gøre.

“Sagde du ude på Langanes? Så er det vel lige ved havet,” sagde hun.

“Ved havet, ja, naturligvis, der ligger et lille rederi, som holder liv i landsbyen. Det er der en særlig charme ved, synes du ikke? At bo så afsides, men alligevel ikke alene.”

En landsby med ti indbyggere, hvor alle kender alle, på nær hende. Ville hun så alligevel ikke være alene, når det kom til stykket? Måske var det netop det, hun længtes efter, at være alene uden at være ensom. At vriste sig fri af den her trummerum, af byens larm, hvor det meste af hendes løn gik til at betale huslånet. Det var småt med socialt liv, ingen kæreste, og den eneste veninde, hun stadig havde kontakt med, var Sara.

“Åh, jeg ved det ikke, Sara. Så vil vi jo ikke kunne ses, eller i hvert fald kun meget sjældent.”

“Sikke noget sludder. Vi vil besøge hinanden ofte,” sagde hun varmt. Så tilføjede hun: “Jeg tøvede faktisk med at vise dig annoncen netop af den grund. Vil ikke miste dig. Men jeg tror nu, at det vil være perfekt for dig i et år eller to.”

Lærer søges ved verdens ende. Una kunne godt lide oprigtigheden i overskriften. Der blev ikke på nogen måde lagt skjul på, at jobbet bød på visse udfordringer. Hun tænkte over, hvor mange der mon ville søge, måske ville hun være den eneste, der bed på. Omvendt måtte hun indrømme, at der ikke var meget, der holdt hende her i byen. Sara, jo, men de var slet ikke så tætte,

som de lod som om. Sara havde fået familie, mand og barn og havde stadig mindre tid til at dyrke dette gamle venskab. De havde lært hinanden at kende i gymnasiet, og efterhånden havde livet trukket dem i hver sin retning. Una havde forestillet sig, at på denne ene aften ville alt blive ligesom i de gode gamle dage i gymnasiet, hvor de festede til langt ud på natten. De ville se koncerten i fjernsynet og drikke spændende drinks. Måske ønskede Sara i virkeligheden at slippe af med hende ved at vise hende denne annonce. Det kunne være, at hun inderst inde var blevet træt af deres venskab.

Jo, Una kunne sagtens tilbringe et år derude på Langanes uden at ses med Sara. Det var værre at skulle undvære sin mor. Hun havde et jernhelbred, var syvoghalvtreds og havde for længst fundet en ny mand. Hun havde ikke brug for sin datter på daglig basis. Una havde aldrig brudt sig særlig meget om sin stedfar, men hun elskede sin mor højt. De havde gået grueligt meget igennem, var gode veninder.

“Nå, vi lader sagen ligge for nu,” sagde Una og foldede avisen sammen. “Må jeg beholde avisen?”

“Selvfølgelig.” Sara rejste sig, kaffekoppen var tom. “Jeg må smutte, vi ses igen i aften. Det bliver skønt, bare os to veninder.”

Pludselig slog det Una, at til syvende og sidst var hun alene i verden. Det var sikkert en rigtig god ide at flytte, lære nye folk at kende. Gøre noget uventet, spontant og spændende.

“Du lover at tænke over det, ikke?” spurgte Sara. “Jeg tror, at det job kunne være en fantastisk mulighed for dig.”

“Det lover jeg,” sagde Una og smilede. “Det lover jeg.”

II

Det var en usædvanlig smuk augustdag, relativt varm, vindstille og ovenikøbet var der sol indimellem.

Normalt følte Una sig ikke godt tilpas i august, hvor de korte vinterdage snart ville afløse de lyse sommernætter, men nu var der noget andet på spil. Hun stod på trappen foran boligblokken i Kopavogur, hvor hendes mor boede sammen med sin mand. Det var ikke et hus, Una kunne tænke sig at bo i, koldt og dårligt vedligeholdt. Hun foretrak at bo i sin lille lejlighed i det vestlige Reykjavik, selv om det var i en kælder. Og nu var den lejlighed blevet udlejet til et ungt ægtepar med et lille barn.

Unas mor havde fulgt hende ud efter morgenkaffen. Det var blevet afskedens time, for denne gang.

“Vi kommer og besøger dig, det ved du, mit barn. Og det er kun i et år, ikke sandt?”

“Kun en vinter, mor,” sagde hun og tilføjede: “Og I er altid velkomne.” Det mente hun dog ikke. Hendes mor var velkommen, men der var noget ved hendes nye mand – og det var ikke, fordi han lige var kommet ind i deres liv – som hun ikke brød sig om.

“Har du tænkt dig at overnatte et sted undervejs, min skat?” spurgte hendes mor. “Det er en forfærdelig lang tur. Man skal hvile sig, hvis man begynder at blive søvning, for ellers kan det være farligt at køre.”

“Det ved jeg, mor,” svarede Una roligt, hendes mors omsorg kunne indimellem være temmelig omklamrende. Hun havde brug for at kunne trække vejret, stå på egne ben. Og her var muligheden, en stilling som lærer i en landsby, der var så lille, at man dårligt kunne kalde den det. Ti indbyggere, det var alt. Hvordan i alverden kunne et så lille samfund fungere?

Det ville så sandelig blive interessant, men også givende for krop og sjæl. Det havde ikke været noget problem at få jobbet. Una reagerede et par dage efter, at Sara havde vist hende annoncen, og ringede på det oplyste telefonnummer. Hun havde talt med en kvinde af ubestemmelig alder, mellem tredive og fyrrer, gættede hun på, der boede i Skálar. Hun var medlem af skolenævnet i den kommune, som Skálar hørte under, havde hun fortalt. “Det er virkelig rart, at du er interesseret, for sandt at sige har ingen andre ringet om jobbet.”

Una havde forklaret, at hun havde en læreruddannelse og en hel del erfaring.

“Hvorfor vil du flytte herud?” havde kvinden spurgt.

Først havde Una været tavs. Påskuddene var mange. At slippe væk fra det ensformige liv i byen, at slippe væk fra Sara for en tid, eller rettere at lade Sara leve sit liv i fred en tid, tage lidt fri fra sin mor – og ikke mindst stedfaren – at få luftforandring. Den egentlige grund stak dog dybere.

“Jeg har bare lyst til at prøve at bo ude på landet,” havde hun omsider sagt til kvinden i telefonen. Endnu havde hun

ikke fået jobbet, men vidste dog, at chancerne var gode. Inden hun afsluttede samtalen, havde hun spurgt: "Hvor mange børn er det ... jeg skal undervise?"

"Kun to, to piger. Syv og ni år," lød svaret.

"Kun to piger? Og så har I alligevel brug for en lærer?"

"Ja, sådan er det nu engang. Der er ikke nogen mulighed for at køre dem frem og tilbage til en anden skole, og slet ikke om vinteren. Pigerne er meget søde."

Og nu var tiden så inde, det var en tidlig morgen i Kópavogur, og hun skulle af sted. En vinter på landet ude på Langanes med fremmede folk og to elever. Det var lettere komisk at tænke på, syntes hun, at hun skulle undervise en tomands-klasse, næsten som om det var lidt snyd at få fuld løn for det. Men inderst inde var hun glad, der var noget fascinerende ved tanken.

Salka, det hed kvinden, hun havde talt i telefon med, havde gjort et godt indtryk på hende.

Måske ville den lille landsby tage imod Una med åbne arme.

Og måske ville hun blive så begejstret for naturen og folk deroppe, at hun fik lyst til at blive ...

Una blev revet ud af sine tanker, da hendes mor puffede til hende og stillede det samme spørgsmål en gang til, selv om Una allerede havde besvaret det: "Er det ikke bare et år?"

"Jo, kun en enkelt vinter. Jeg er slet ikke interesseret i at bo så langt fra Reykjavík i længere tid." Hun smilede til sin mor.

"Åh altså, det er, som om fuglen endelig skal flyve fra reden, søde Una."

"Hvad er det for noget pjat, mor, jeg er da for længst flyttet hjemmefra."

“Jo, men du har aldrig boet langt væk, min skat, vi har altid været nær hinanden. Jeg håber bare, at det ikke bliver svært for dig at være så alene, ikke at kunne ses med mig og tale om ... tale om fortiden.”

Hendes mor smilede, men Una fik den tanke, at det først og fremmest var udtryk for hendes egen frygt, at denne adskillelse ville blive sværere for hende, end Una havde forestillet sig.

Una omfavnede hende, og de blev stående en stund, uden at nogen af dem sagde noget.

Der var ikke mere at sige.

Han havde aldrig dræbt nogen før.

Ikke engang været tæt på, selv om han havde et dårligt ry. Som han selv havde været med til at opbygge for at indgyde folk en skrækblandet respekt. Folk anså ham uden tvivl for at være i stand til at begå mord, og mange mente sikkert, at han allerede havde gjort det. Vold havde han jo ofte tyet til. Han var stærk, selv om han ikke nødvendigvis gav indtryk af at være det, og han forstod at slå.

Men i dag havde han myrdet en mand.

Det havde været en speciel følelse. Først havde han kun mærket adrenalinen pumpe rundt i kroppen, som om han magtede alt. Han havde vist, at han var i stand til at tage et liv, at stå og se nogen trække vejret for sidste gang uden at gribe ind.

Han havde haft det oversavede jagtgevær med og besøgt offeret – som egentlig ikke var noget offer. Det var sent om aftenen, mørkt og surt. Han havde banket på døren, temmelig hårdt. Der var ikke nogen risiko for, at andre hørte ham. Huset var helt nyt, det første halvfærdige hus i en betonørken. Ingen andre var flyttet ind, ingen andre fulgte med i, hvad der skete. Manden var

tydeligvis klar over, hvad der var i vente, og havde straks sat sig til modværge. Han havde et øjeblik overvejet bare at skyde manden, men haglbøssen var mere for at skræmme end for at dræbe. Følgerne af et skud kunne være for grisede.

Nej, han havde i en fart vendt haglgeværet og brugt skæftet til at slå manden bevidstløs. Så havde han myrdet ham med de bare næver.

Og det havde ikke været særlig svært.

Ikke i den forstand. Han blev nødt til at gøre det, havde ikke nogen alternativer.

Og nu lå staklen hjemme hos sig selv på stuegulvet, død, og han måtte have fjernet liget derfra, få det til at forsvinde. Det var aftenens projekt.

Et stykke tid stod han bomstille og betragtede det ubevægelige menneske foran sig, og i samme sekund gik det op for ham, at nu var alt forandret, han havde krydset en linje, gjort noget, som ikke kunne trækkes tilbage. Det skulle han lære at leve med, og desuden ville han for altid være på flugt. Selvfølgelig havde han tænkt sig at slippe godt fra det, andet kunne der ikke være tale om. De få personer, som vidste, at han var her, stod i ledtog med ham og havde selv bedt ham om at løse dette problem. Og politiet bekymrede ham ikke, ikke hvis han slap af med liget. Kriminalpolitiet havde ikke megen erfaring med alvorlige forbrydelser. Han ville uden tvivl blive forhørt, for der var en fjern forbindelse mellem de to, måske ville han også blive mistænkt i en periode, men det måtte han leve med. Han skulle bare sørge for ikke at efterlade sig nogen spor, være særlig omhyggelig med fingeraftryk.

Til alt held var der ikke noget blod, og det var blevet mørkt, faktisk var der altid mørkt her sidst i november. Han skulle bare

have liget ud i bilen og finde et godt sted til det, havde allerede et par ideer. Formentlig skulle han bruge noget hjælp fra en af sine kammerater.

Et kort øjeblik tænkte han på, om nogen ville komme til at savne den døde. Havde han forældre, der levede, eller måske søskende? Han havde været en mand med få venner, intet andet end en frastødende forræder. Nej, ingen ville savne ham.

I det samme ringede nogen på døren.